

ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „СТАТИСТИКА” ВИПУСКАЮЧОЮ КАФЕДРОЮ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ (СПЕЦІАЛЬНОСТІ) „ОБЛІК І АУДИТ” ПРИ ВІДСУТНОСТІ У ВУЗІ ПРОФІЛЬНОЇ КАФЕДРИ

Ключові слова: статистика, наука, облік, інформація, дані, масові явища і процеси

Якісна та своєчасна статистична інформація про економічне, соціальне, екологічне становище України та її регіонів необхідна для подальшого вдосконалення державного управління і прийняття виважених, обґрунтованих рішень щодо забезпечення сталого розвитку національної економіки та соціальної сфери, залучення широких верств населення до обговорення актуальних питань і завдань подальшого розвитку країни. У зв'язку з цим забезпечення доступності ключових статистичних даних для широкого загалу та прозорості статистичної методології є необхідною умовою для формування громадянського суспільства та подальшої міжнародної інтеграції нашої держави [2].

Цілком логічно, що з часу заснування у 1993 р. кафедри бухгалтерського обліку і оподаткування Чернігівського національного технологічного університету, що є випускаючою для напряму підготовки (спеціальності) „Облік і аудит”, нормативна для галузей знань 0305 „Економіка і підприємництво”, 0306 „Менеджмент і адміністрування” навчальна дисципліна „Статистика” циклу професійної та практичної підготовки викладалась на ній, адже:

- 1) статистика – це узагальнюючий облік: „Статистические цифры всегда дают обобщенную характеристику каким-либо совокупностям фактов, выражая их численность, объем, соотношения частей или среднего уровня присущих им признаков. Поскольку **статистика** определяет с помощью своих показателей меру развития массовых общественных явлений, она **является одним из видов учета**, а именно учетом обобщающим, имеющим дело с характеристикой совокупностей, а не единичных фактов” [5, с. 13];
- 2) статистика – елемент господарського обліку. У бухгалтерському, податковому й оперативному обліку предметом вивчення є кожна конкретна операція, кожний одиничний факт; у центрі їхньої уваги перебуває робота кожного підприємства і організації. Статистика ж, маючи своїм завданням встановлення та вимірювання закономірностей і співвідношень, розглядає поодинокі факти як необхідні елементи досліджуваної сукупності [4];
- 3) „первинною формою статистики був господарський облік, поява якого ... пов'язана з появою держав” [6, с. 6];
- 4) „розвиток бухгалтерського обліку та первинної реєстрації фактів, нагромадження масових даних і необхідність їх узагальнення, підвищення попиту на інформацію – чинники, що сприяли формуванню статистики як науки” [7, с. 3], [6, с. 7];
- 5) бухгалтерський облік – головна інформаційна база статистики [8, с. 20];
- 6) у відповідності зі статтею 18 Закону України „Про державну статистику” [1] „Респонденти зобов'язані безкоштовно, у повному обсязі, за формою, передбаченою звітно-статистичною документацією, у визначені терміни подавати органам державної статистики достовірну статистичну інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, і дані бухгалтерського обліку”, а відповідно до статті 13 органи державної статистики мають право „вивчати стан первинного обліку і статистичної звітності, перевіряти достовірність первинних і статистичних даних, поданих респондентами. Застосовувати при цьому ... метод безпосереднього відвідування виробничих, службових та інших приміщень, ділянок тощо юридичних осіб, відокремлених підрозділів юридичних осіб, що перебувають на території України, а також фізичних осіб – підприємців; вимагати від респондентів унесення виправлень до первинних даних форм державної статистичної звітності, інших статистичних

формулярів, у разі виявлення їх перекручень, а при невиконанні цієї вимоги у визначені строки самостійно вносити виправлення в статистичні дані з наступним повідомленням про це респондентів; подавати правоохоронним органам пропозиції щодо притягнення винних у порушенні вимог Закону України „Про державну статистику” посадових осіб та фізичних осіб – підприємців до відповідальності, передбаченої законами”.

І таких аргументів з історії розвитку і сучасного розуміння статистики як науки може бути наведено значна кількість.

У разі відсутності у вищих навчальних закладах профільної кафедри, навчальна дисципліна „Статистика” студентам галузей знань 0305 „Економіка і підприємництво”, 0306 „Менеджмент і адміністрування” переважно викладається кафедрою вищої математики. Однак, наприклад, визнаючи значення математики для обґрунтування статистичної теорії, відомий російський економіст і статистик О.А. Кауфман „вкрай стримано ставиться до посягань, так званої, математичної статистики, що вимагає застосування методів вищої математики у сфері статистичного дослідження; на його думку, математична школа зовсім не довела законності своїх зазіхань на панування у цій галузі і що перед так званою „загальною статистикою” у всякому разі залишається ще безмежно широкий простір” [3]. Маючи базову вищу математичну освіту, науковий ступінь кандидата економічних наук за спеціальністю „Економіко–математичне моделювання” та двадцятирічний досвід викладання навчальної дисципліни „Статистика” також вважаю, що у плані формулювання, вироблення критеріїв перевірки і доведення статистичних гіпотез для різних типів даних, що, власне, є одним з етапів застосування методу наукового дослідження у будь–якій сфері, внесок вищої математики неоціненний. Але її відношення до міжнародних статистичних стандартів; концепції, принципів побудови та класифікації системи національних рахунків, основних категорій та правил обліку операцій у системі національних рахунків; обліково–аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств; загальної методології проведення вибіркового обстеження, методичних положень формування вибірки та способів добору одиниць сукупності для обстеження, вибору економічно ефективних способів розміщення вибірки і визначення мінімально необхідного обсягу вибіркової сукупності та впровадження вибіркового методу статистичних опитувань замість суцільних спостережень як одного із шляхів розбудови цілісної ефективної національної системи офіційної статистики для приведення її у відповідність із стандартами ЄС у сфері статистики, що передбачено Стратегією [2]); процедури забезпечення верифікації результатів дослідження та багато іншого, є питаннями дискусійними.

На користь того, що статистика – це облік, говорять і назви Національної академії статистики, обліку та аудиту Державної служби статистики України, а також відповідні назви кафедр ряду національних вузів України, наприклад, кафедра обліку, аудиту і статистики, що є випускаючою з фаху „Облік і аудит”, Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі (УДУФМТ), яку очолює д.е.н., проф. Р.М. Моторин, і відповідна кафедра Одеського інституту фінансів УДУФМТ або кафедра обліку, аудиту і статистики Національної академії управління, зав. кафедри д.е.н., проф. С.С. Герасименко.

Завданнями статистики на сучасному етапі є приведення обсягу інформації до потреб системи управління в умовах глобалізації; всебічне дослідження виникаючих у суспільстві глибоких перетворень економічних і соціальних процесів на основі науково обґрунтованих показників; узагальнення та прогнозування тенденцій розвитку держав; виявлення резервів підвищення ефективності суспільного виробництва; удосконалення статистичної інформації та методології розрахунку статистичних показників, у зв'язку з чим якісна підготовка користувачів статистичної інформації є вельми актуальною, особливо в Україні.

Список літератури

1. Про державну статистику: Закон України №2614–ХІІ від 17.09.1992 р. (у редакції Закону №1922–ІІІ від 13.07.2000 р. зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2614-12
2. Стратегія розвитку державної статистики на період до 2017 року, затв. розпорядженням Кабінету міністрів України від 20.03.2013 р. №145–р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/145-2013-%D1%80/page>
3. Электронная версия бюллетеня „Население и общество” / Центр демографии и экологии человека Института народнохозяйственного прогнозирования РАН. – №179–180. – 22 ноября – 5 декабря 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://demoscope.ru/weekly/2004/0179/nauka02.php>
4. Остроумов С.С. Советская судебная статистика. – М., 1976. – С. 21.
5. Рязов Н.Н. Общая теория статистики: Учебник для студ. экон. спец. вузов – М.: Финансы и статистика, 1984. – 343 с.
6. Статистика: Підручник / За ред. А.В. Головача, А.М. Єріної, О.В. Козирєва. – К.: Вища шк., 1993. – 623 с.
7. Статистика: Підручник / За ред. С.С. Герасименка. – К.: КНЕУ, 2000. – 487 с.
8. Статистичне забезпечення управління економікою: прикладна статистика: Навч. посібник / А.В. Головач, В.Б. Захожай, Н.А. Головач. – К.: КНЕУ, 2005. – 333 с.